

תקופת הסליחות, עשרת ימי תשובה וצום גדליה – איגרת מידע לעובדים בארגוני בריאות

תקופת הסליחות בחודש אלול מתחילה בשנת 2016 ב-4 בספטמבר (ראה בהמשך פירוט ההבדל בין "נוהג הספרדים" ל"נוהג האשכנזים"). בהמשך, עשרת ימי תשובה יחלו עם ראש השנה, ב-2 באוקטובר, ויסיימו ביום הכיפורים, ב-12 באוקטובר. באגרת זו נתייחס לחלק מהתאריכים הרלוונטיים ליהדות בתקופת הסליחות ועשרת ימי התשובה, מלבד ראש השנה וצום יום כיפור - להם נייחד אגרת נפרדת.

רקע כללי

תקופת הסליחות נקראת כך על שום קטעי הפיוט והווידי שנתבו בימי הביניים ונאמרים במהלך חודש אלול. קיים הבדל בין יהדות אשכנז לבין יהדות ספרד באמירת הסליחות. ה"ספרדים" מתחילים באמירת הסליחות בתחילת חודש אלול (השנה, ב-4 ספטמבר) אחר חצות ובבוקר לפני או אחרי עלות השחר. ואילו "האשכנזים" במוצאי שבת שלפני ראש השנה (השנה ב-25 בספטמבר). נוהגים לומר סליחות בציבור בלילה לאחר חצות ובבוקר לפני או אחרי עלות השחר.

עשרת הימים שבין ראש השנה (א' בתשרי) ויום כיפור (י' בתשרי) נקראים 'עשרת ימי תשובה' (או 'בין כסה לעשור'). על פי המסורת היהודית, עשרת הימים הראשונים בחודש תשרי מוקדשים לחשבון נפש, לחרטה ולבקשת סליחה על המעשים וההתנהגות בשנה שחלפה במטרה לשוב מן המעשים הרעים ולחזור למוטב. ימים אלו, המבטאים המתנה לגזר הדין שאלוהים חותם לכל אדם, מצוינים באמירת סליחות, בתוספות מיוחדות לתפילות, בתקיעת שופר ועוד.

מידע שימושי לצוות ועצות להתנהלות בתקופה זו:

- **סדר היום:** במהלך תקופת הסליחות יש המרבים בקריאת תורה וספרות תשובה. ייתכן מאוד שחלק מהמטופלים לא יוכלו להגיע לטיפולים בבוקר עקב התפילות המתקיימות בשעות הבוקר המוקדמות. אצל חלק מהמטופלים והמטפלים הימים שלפני ערב החג יוקדשו לקניות ולהכנות לחג שמלווים לעיתים בהתרגשות ו/או לחץ.
- **ציון החגים בארגון:** באירוע לציון תחילת השנה בארגון, כדאי לזכור שיתכן שמטופלים ומטפלים מוסלמים אינם שותים יין. בהקשר דומה, יש לבחון מחדש את תוכן של חבילות השי לחג. בשני המקרים, ניתן למצוא תחליפים שמקובלים על כלל המטופלים והצוות.
- **התייחסות הארגון:** בתקופת הסליחות ישנם מטופלים אשר תוקעים בשופר. תקיעה זו עשויה לעורר תמיהות בקרב מטופלים שאינם יהודיים וכך גם נוכחותם של אנשים בבית החולים על מנת לתקוע בשופר עבור כאלה שאינם יכולים לעשות זאת (התוקעים בשופר מכונים 'בעלי תקיעה'). לפיכך, מומלץ לארגון לעדכן מבעוד מועד את המטפלים והמטופלים.

צום גדליה

צום גדליה, שחל השנה ב-5 באוקטובר, חל מעלות השחר ועד צאת הכוכבים. והוא מציין את רצח גדליהו בן אחיקם, שהיה נציב על יהודה בימים שלאחר חורבן בית המקדש. חולים בדרך כלל פטורים מהצום (לרוב בהתייעצות עם סמכות רבנית המתאימה להם). נשים הרות ומיניקות המצטערות מאד מן הצום לא יצומו. ואם אינם מצטערות הן יפנו לסמכות הלכתית המתאימה להם. הלכתית, אם ישנו חשש לסכנה, אפילו קטנה, למטופל אשר נפל למשכב או חש ברע יש להמנע מהצום או להפסיקו. מומלץ להתאים את שעות הארוחות לשעות סיום הצום. אין מניעה בקבלת טיפולים רפואיים, אך במקרים מסוימים, וכשניתן לעשות את הטיפול במועד אחר, יתכן שהמטופל יבקש לשנות את המועד. אין איסור מלאכה בצום גדליה אולם מומלץ להימנע מעריכת פעילויות שאינן רפואיות או חיוניות תוך התייעצות הלכתית מתאימה. על מנת להימנע ממחלוקות לגבי הצום, נטילת תרופות, טיפולים וכדומה, מומלץ לנהל דיאלוג עם המטופל ומשפחתו. כמו כן, מומלץ לארגון לבדוק טרם הצום מי הם המקורות הקהילתיים והדתיים הרלוונטיים לפתרון מקרים טיפוליים שעלולה להיות בהם סתירה בין הטיפול הרפואי לבין התפיסות הדתיות של המטופלים.

המרכז הבין-תרבותי לירושלים מודה לרב צבי פורת על הערותיו ההלכתיות הנזכרות באגרת זו. תודה לאלו שייצעו בהכנת האיגרת ולצוות מהמרכז הבין-תרבותי: ד"ר חגי אגמון-שניר, ד"ר מיכל שוסטר ואורנה שני.

בכל מקרה, אין לראות בדף זה משום ייעוץ הלכתי או רפואי.

אגרות מידע נוספות לגבי חגים ומועדים בארגוני בריאות ניתן למצוא [בדף הפרסומים של המרכז הבין-תרבותי לירושלים](http://jicc.org.il/heb) (<http://jicc.org.il/heb>)